

Aust-Telemark vassområde

Saksutgreiing til styringsgruppemøtet 08.05.2013

Sak 06.03 Høyring av omsøkte småkraftverk

Noregs vassdrags- og energidirektorat (NVE) har ved brev av 17.01.2013 oversendt 8 søknader om bygging av 5 småkraftverk i Tinn kommune og 3 småkraftverk i Notodden kommune. Brevet frå NVE med kort omtale av dei omsøkte tiltaka er vedlagt. Søknadene er lagt ut til offentleg ettersyn i kommunane, og er tilgjengeleg på heimesidene til NVE og kommunane.

Sju av dei omsøkte kraftverka ligg i Aust-Telemark vassområde; Ramsåe kraftverk, Vesleåe kraftverk, Gjerdøla kraftverk, Husevollåe kraftverk, Kvitåe kraftverk, Haukedalsåe kraftverk og Bergåe kraftverk, der dei fem første vil bli lokalisert i Tinn kommune og dei to siste i Notodden kommune.

Alle dei omsøkte kraftverka har installert effekt mellom 1MW og 10 MW, som medfører at dei må ha konsesjon for utbygginga. NVE er sakshandsamar for utbyggingar mellom 1MW og 10 MW. Konsesjonane vil bli handsama med heimel i § 8 i vassressurslova og med heimel i energilova for løyve om bygging og drift av kraftstasjonar, koplingsanlegg og kraftliner.

Ein viktig moment for at det vart søkt om konsesjon for desse kraftverka no er innføring av ordninga med el-sertifikat som gjer at lønsemnda for småkraftverk blir vesentleg betre enn tidlegare. Dette er ei ordning der produsentar av fornybar energi blir tildelt 1 sertifikat for kvar MWh elektrisitet dei produserer i 15 år. Ved at el-leverandørar er pålagt å kjøpe el-sertifikat for ein bestemt andel av elektrisiteten dei leverer, er det forbrukarane som betaler denne ordninga over straumrekninga. Bakgrunnen for ordninga er å realisere ny el-produksjon basert på fornybare energikjelder, og er det viktigaste tiltaket for å nå målet om 67,5 % fornybar energi i Noreg innan 2020.

Forslag til høyringssvar frå Aust-Telemark vassområde

Innleiing

EUs rammedirektiv for vatn vart innført i Noreg gjennom vassforskrifta i 2007. Arbeidet etter vassforskrifta skal fremje ei heilheitleg vassforvaltning med utgangspunkt i den økologiske tilstanden i ferskvatn og kystområde. Standard miljømål for vassforekomstane om "god økologisk og kjemisk tilstand" skal vera nådd innan 2021. Vassforskrifta opnar likevel for tilpassa løysingar for den enkelte vassforekomst, både gjennom utsetjingar for å nå miljømåla, varige unntak og at vassforekomstar med samfunnsnyttige tiltak kan bli utpeika til sterkt modifiserte vassforekomstar (SMVF) med eigne, tilpassa miljømål.

I tillegg til økologiske og kjemiske miljømål, skal det i arbeidet etter vassforskrifta i følge nasjonalt vegleiingsmateriell og vedteke planprogram for forvaltningsplan for vannregion Vest-Viken, også takast omsyn til brukarinteresser.

Vassforskrifta § 12 opnar for at ny aktivitet eller nye inngrep kan gjennomførast i ein vassforekomst sjølv om dette medfører at tilstanden blir forringa, m.a. når dette er grunna i ny bærekraftig aktivitet. Miljøtilstanden må ikkje bli dårlegare enn ”god” ved tiltaket. I tillegg må samfunnsnyten av dei nye inngrepa vera større enn tapet av miljøkvalitet.

Fakta

Aust-Telemark vassområde tilhøyrer Vest-Viken vassregion, og arbeider for å gjennomføre vassforskrifta på lokalt nivå. Arbeidet etter vassforskrifta skal munne ut i ein regional forvaltningsplan med tiltaksprogram for å nå standard miljømål om god økologisk og kjemisk tilstand i vassforekomstane innan 2021.

Vassdragsmiljøet i vassområdet er sterkt prega av vassdragsutbyggingar, og hovudutfordringa for eit godt vassdragsmiljø er tørrlagte elver og magasin med store reguleringshøgder. Mange av vassforekomstane med inngrep på grunn av kraftproduksjon er kandidatar til strekt modifiserte vassforekomstar (SMVF) og vil truleg få eigne, mindre strenge miljømål i forvaltningsplanen.

Det er søkt Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) om konsesjon for bygging og drift av sju småkraftverk innafor Aust-Telemark vassområde. Ramsåe kraftverk, Vesleåe kraftverk, Gjerdøla kraftverk, Husevollåe kraftverk, Kvitåe kraftverk, Haukedalsåe kraftverk og Bergåe kraftverk, der dei fem første vil bli lokalisert i Tinn kommune og dei to siste i Notodden kommune. Søknadene er sendt på høyring med høyringsfrist 15. mai.

I alle dei omsøkte utbyggingane er det planlagt å sleppe minstevassføring i elvestrekningane mellom tunnelinntak og kraftverk. I vårflaumen og i spreidde periodar elles i sommarhalvåret vil vassføringa vera mykje større enn største slukeevna for kraftstasjonen. I slike korte periodar kan vassdraget få ei vassføring opp mot naturtilstanden, men mesteparten av sommarhalvåret vil slukeevna til kraftverket vera større enn vasstilgangen. I desse periodane vil pålegg om minstevassføringar redusere produksjonen og gå direkte av overskottet.

Vurderingar

Vassdragsmiljø:

Forutan Kvitåe kraftverk som har ei planlagt minstevassføring på 300 l/s om sommaren og 50 l/s resten av året, opererer dei andre omsøkte kraftverka med beskjedne minstevassføringar.

For å tilfredsstille kravet i vassforskrifta § 12 om at ny aktivitet ikkje skal føre til at økologisk tilstand i vassdraga blir dårlegare enn ”god tilstand”, er det naudsynt med større minstevassføring enn det er lagt opp til i søknadene.

Brukarmål

Sjølv om det i Kvitåe er planlagt ei minstevassføring som vil ivareta vassmiljøet i større grad enn i dei andre omsøkte kraftverka, vil denne utbygginga vera svært negativ for lokalsamfunn og reiseliv da dette er eit viktig landskapselement i Vestfjorddalen. Fossen blir også bruka mykje til isklating, og ei utbygging kan vera negativ for desse brukarinteressene. Konsekvensar av utbygginga på iskvalitet m.m. er så langt ikkje undersøkt.

Likeins blir fossefalla i nedre delar av Haukedalsåa og Bergåa trekt fram som viktige landskapselement ved ferdsel langs Fv 36 eller på Tinnsjø, og at fossefalla er med på å gjera reiseopplevinga meir interessant både for turistar og lokalbefolkninga.

Vidare er det meldt om brukarinteresser i form av rekreasjon, fiske, bading i Vesleåe, samtidig som elva er eit viktig landskapselement og ein trivelsesfaktor for lokalbefolkninga i Gauset. Området med Husvollåe blir bruka som turområde for lokalbefolkninga i Atrå, samtidig som elva er reservedrikkekjelde for kommunen.

Samfunnsnyttan

I følgje §12 i vassforskrifta kan ny aktivitet tillatast dersom samfunnsnyttan er større enn konsekvensane for vassdragsmiljøet, forutsett at økologisk tilstand ikkje blir forringa meir enn til "god tilstand". Samla middel årsproduksjon for dei sju omsøkte kraftverka er rekna til 70 GWh (62 GWh for alternativ 2 for Kvitåe og Bergåe), som tilsvarar årleg energiforbruk til ca 1375 norske innbyggjarar i følgje OED sin fakta-rapport "Energi- og vannressurser i Norge 2013". (Totalt energiforbruket til hushaldningar, offentlege bygg, industri og næringar fordelt på innbyggjarar).

Det kan vera vanskeleg å vurdere samfunnsnyttan av vassdragsinngrep opp mot skadene for vassdragsmiljøet. Fordi dei omsøkte småkraftverka kjem i tillegg til alle tidlegare utbyggingar i området, vil dei få større konsekvensar for vassmiljø og landskap enn det som går fram av konsekvensvurderingane som er gjort for kvart av prosjekta. Vi vil også minne om at alle elveløp, inkludert bekkeløp er vurdert som "nær trua" (NT) i norsk rødliste for naturtypar.

Konklusjon

Fråføring av vatn i dei omsøkte kraftverka vil få konsekvensar både for økologiske miljøparametrar og brukarinteresser i vassdraga. For å unngå at økologisk tilstand i vassdraga blir dårlegare enn "god tilstand", er det truleg naudsynt med betydelege større minstevassføringar enn planlagt.

Vedtak (forslag)

Etter vurdering av dei omsøkte kraftverka etter §12 i vassforskrifta tilrår Aust-Telemark vassområde at det ikkje blir gjeve konsesjon for bygging av Ramsåe kraftverk, Vesleåe kraftverk, Gjerdøla kraftverk, Husevollåe kraftverk, Kvitåe kraftverk, Haukedalsåe kraftverk og Bergåe kraftverk da ein vurderer at konsekvensane for vassdragsmiljø og brukarinteresser tilknytta vassdraga overstig samfunnsnyttan av utbyggingane.

Sak 06.04/ 04.04 Tiltaksanalysar i vassområdet

I arbeidet etter vassforskrifta skal det i 2013 gjennomførast tiltaksanalysar lokalt i vassområda for alle vassforekomstar som er vurdert å vera i risiko for ikkje å nå miljømålet om minst ”god kjemisk og økologisk tilstand” innan 2021. I følgje § 22 i vassforskrifta skal regionale sektormyndigheiter, Fylkesmannen, fylkeskommunen og kommunane utgreie aktuelle miljøtiltak med kostnader innafor kvar sine ansvarsområde i arbeidet med tiltaksanalysar.

Med bakgrunn i karakteriseringa er det utarbeidd bruttolister over vassforekomstar som er i risiko for ikkje å nå miljømåla innan 2021, med forslag til tiltak. Dette er grovmaska lister der ein prøvar å få med alle aktuelle tiltak for å nå miljømåla. Listene er meint å vera eit grunnlag for det vidare arbeidet med tiltaksanalysane.

I bruttolistene er det forsøkt å adressere påverknadene av vassforekomstane til den sektoren som har ansvar for påverknaden/ verkemiddel for tiltak. I Aust-Telemark vassområde er dei fleste vassforekomstane i risiko knytta til regulerte vassdrag, der NVE er ansvarleg sektormyndigheit for å utgreie tiltak/ vurdere kostnader. NVE og vassområdet har i samarbeid laga ei bruttoliste for desse vassforekomstane. Vidare er det laga ei bruttoliste for vassforekomstar i risiko der kommunen og/ eller Statens vegvesen har eit ansvar for å utgreie tiltak.

Formålet med tiltaksanalysane er å finne fram til den mest kostnadseffektive kombinasjonen av tiltak som kan føre til at miljømåla blir nådd. Analysane bør gje svar på kva tiltak som er mogleg og formålstenleg å gjennomføre for å få til eit godt vassmiljø.

Tiltaksanalysane for alle vassområda skal setjast saman til eit regionalt tiltaksprogram. Tiltaksprogrammet blir eit vedlegg til den regionale vassforvaltningsplanen for Vest-Viken vassregion. Arbeidet med regional forvaltningsplan og tiltaksprogram blir leia av VRM.

Etter at tiltaksprogrammet er vedteke av alle fylkesting i regionen og Kongen i statsråd har godkjent samandraget av tiltaksprogrammet i 2015, blir det forventet at sektorane gjennomfører aktuelle tiltak.